

4. Плисецкий Д. Система мониторинга финансового сектора экономики / Д. Плисецкий // Банковское дело. – 2004. – №9. – С. 6–10.

5. Примостка Л.О. Финансовый менеджмент у банку: підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.О. Примостка. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.

6. Світовий банк: світова фінансова криза загрожує Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/groshi/svitovii-bank-svitova-finanova-kriza-zagrozhuje-ukrayini.html> tsn.ua.

7. Севриновский В. Развитие систем банковского мониторинга: анализируя мировой опыт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.hedging.ru/publication/337>.

УДК 332:330.341.1:001.76

А.В. Колодійчук

Інститут регіональних досліджень НАН України

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ

У статті проаналізовані підходи до визначення сутності трансферу інновацій, подане авторське тлумачення категорії. Охарактеризовано етапи трансферу інновацій. Наведено способи комерційного та некомерційного трансферу інновацій.

Ключові слова: трансфер, інновація, трансфер інновацій, конкурентоспроможність, модернізація, технологія, способи передачі інновацій, етапи трансферу інновацій

В статье проанализированы подходы к определению сущности трансфера инноваций, подано авторское толкование категории. Охарактеризованы этапы трансфера инноваций. Приведены способы коммерческого и некомерческого трансфера инноваций.

Ключевые слова: трансфер, инновация, трансфер инноваций, конкурентоспособность, модернизация, технология, способы передачи инноваций, этапы трансфера инноваций

Approaches to determination of essence of transfer of innovations is analyzed in the article, author interpretation of category is given. The stages of transfer of innovations are described. The methods of commercial and noncommercial transfer of innovations are resulted.

Key words: transfer, innovation, transfer of innovations, competitiveness, modernization, technology, methods of transfer of innovations, stages of transfer of innovations

Постановка проблеми. Для країн, що розвиваються, та постсоціалістичних країн не лише важливим імпульсом активізації інноваційних процесів у національних господарствах, насамперед у промисловості, але й шансом скоротити технологічну відсталість порівняно з розвинутими країнами стає трансфер інновацій. Не є виключенням і вітчизняна промисловість. Наявний науковий потенціал України можна реалізувати як конкурентну перевагу у вигляді забезпечувальної бази впровадження отриманих інновацій у національне господарство та їх удосконалення. З іншого боку, необхідно докласти зусиль, щоб Україна перетворилася з країни, з якої відбувається “відплив умів”, на суб’єкт міжнародних економічних відносин з трансферу інновацій. І це ключ не лише до відродження промислового потенціалу на інноваційній основі, але й потужний каталізаційний механізм соціально-економічного розвитку України та її регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню трансферу інновацій, їх комерціалізації, розробленню механізмів перетворення трансферу інновацій в ефективний інструмент інноваційного розвитку промисловості присвятили свої праці такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: О. Білоус, О. Бутнік-Сіверський, В. Ващенко, Е. Гейгер, Д. Гібсон, В. Денисюк, М. Кастельс, Г. фон Круг, О. Ляшенко, Н. Мироненко, О. Орлюк, П. Ромер, В. Тітов, Н. Чухрай та ін. Проте питання теоретичного підґрунтя трансферу інновацій зумовлюють необхідність подальших досліджень у цьому напрямку.

Метою даної статті є визначення сутності трансферу інновацій, його етапів та способів.

Виклад основного матеріалу. За ступенем інноваційності трансфер технологій можна поділити на трансфер звичних технологій і трансфер інновацій. Тому, говорячи про співвідношення понять “трансфер технологій” і “трансфер інновацій”, останній є частковим випадком передачі технологій.

В одинадцятитомному академічному тлумачному “Словнику української мови” [5] технологія визначається як сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь. У свою чергу термін “трансфер” походить від латинського “transfere” і французького “transfert” і буквально перекладається як “переведення”, “перенесення”, “передача”.

Трансфер технологій у Словнику сучасної економічної теорії Макміллана визначається як обмін між країнами знаннями про технологічні процеси і обладнання, а у багатьох випадках і самим обладнанням [4, с. 489]. А у праці [1] міжнародна передача технології сприймається як міждержавне переміщення науково-технічних досягнень на комерційній або безоплатній основі.

Проаналізуємо наступні підходи до визначення сутності поняття “трансфер інновацій” (рисунок): комунікаційний, процесний, галузевий, правовий, трансформаційний, товарний, модернізаційний, конкурентний, партнерський.

Рис. 1. Підходи до означення трансферу інновацій

У рамках комунікаційного підходу трансфер інновацій розглядають як наявність специфічних комунікаційних зв'язків між суб'єктами такого трансферу, за допомогою яких передаються інноваційні знання, що впроваджуються у сферу виробництва, збуту тощо.

Представники галузевого підходу твердять, що трансфер інновацій – міжгалузева передача новітніх наукових способів досягнення прикладних цілей; відповідно до даного підходу завжди присутні галузь-донор, в якій продукується інновація і галузь-реципієнт, яка отримує цю інновацію.

У правовому підході трансфер інновацій сприймають насамперед як договір (ліцензійний, патентний, інжиніринговий тощо) про передачу об'єктів права інтелектуальної власності на інновації як носіїв нових цінностей, науково-технічних знань на комерційній або некомерційній основі, учасники якого набувають або позбавляються майнових прав і обов'язків. Відповідно, суб'єктами трансферу інновацій в Україні є Міністерство освіти і науки, молоді та спорту, Національна академія наук, вищі навчальні заклади, підприємства-продуценти або реципієнти технологій, технологічні брокери, бібліотеки тощо.

Згідно з трансформаційним підходом до тлумачення трансферу інновацій ключовою є не лише передача технологічних знань, але й їх трансформація у конкретний результат в умовах комбінування чинників виробництва інновацій: чи то удосконалення виробничого процесу, чи то готовий продукт, чи то управлінська технологія.

Згідно положень процесного підходу трансфер інновацій визначається як планомірний процес передачі інформації про новітні технології з подальшим її прикладним використанням у сфері промислового виробництва, збуту промислової інноваційної продукції та ін. Так, на думку А.А. Шапошнікова, це послідовність дій, у ході яких знання, досвід, промислова власність, отримані в результаті фундаментальних і прикладних досліджень в університетах та науково-дослідних інститутах, вільно розповсюджуються, передаються за допомогою надання науково-технічних послуг або купуються підприємствами для впровадження в якості продукту або процесу [9].

За модернізаційним підходом трансфер інновацій є потужним інструментом модернізації промислового комплексу як країни загалом, так і її регіонів зокрема.

У товарному підході трансфер інновацій трактується як ринкові відносини з купівлі-продажу або безоплатної передачі товару – новітньої технології. Так, В.Г. Чабан зазначає, що “інновації як товар реалізуються на ринку, що являє собою сукупність відносин у процесі створення, освоєння та трансферу нововведень, а також інфраструктуру, через яку здійснюється обмін нововведеннями між їх розробниками та споживачами” [8, с. 47].

Згідно конкурентного підходу трансфер інновацій сприймається як ефективний інструмент відносно швидкого підвищення конкурентоспроможності підприємства, регіону, національної економіки.

У рамках партнерського підходу під трансфером інновацій розуміють тривалі економічні відносини між партнерами різних ієрархічних рівнів, що передбачає не обов'язково комерційну передачу інновацій, а й безоплатний трансфер на взаємовигідній основі у формі патентних, інжинірингових угод, ноу-хау тощо.

З урахуванням вищевикладених підходів, під трансфером інновацій слід розуміти задокументований процес обміну інноваційними науково-технічними знаннями і технологіями їх застосування з подальшим впровадженням їх у сферу промислового виробництва, збуту промислової інноваційної продукції тощо.

У процесі дослідження трансферу інновацій поряд з визначенням його сутності ключовими питаннями постають способи та етапи трансферу інновацій.

Способи передачі інновацій поділяються на способи некомерційної передачі інновацій і способи комерційної передачі інновацій.

Способи некомерційного трансферу інновацій:

1) інформаційноорієнтовані – охоплюють забезпечення науково-технічною інформацією та спільне проведення фундаментальних досліджень. До них належать наукова література, довідники, нормативи, стандарти, бази даних, інформлисти тощо;

2) кадровоорієнтовані – пов'язані із навчанням спеціалістів, підвищенням їх кваліфікації. Зокрема, це стажування та практика спеціалістів, переведення їх із наукових установ у комерційні структури і навпаки;

3) пов'язані із семплінгом – безоплатною передачею зразків недороговартісної промислової інноваційної продукції (наприклад, у харчовій промисловості).

Способи комерційного трансферу інновацій наступні:

1) ринкові: купівля виробничого устаткування, купівля зразків техніки для імітування;

2) коопераційні: спільне проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, договірна кооперація науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, створення спільних підприємств, промислова кооперація;

3) інвестиційні: лізинг, франчайзинг, надання кредиту;

4) пов'язані з передачею прав на об'єкти інтелектуальної власності: продаж патентів, ліцензій;

5) пов'язані із наданням послуг: коучинг, інжинірингові послуги, проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт на замовлення.

Можна виділити наступні етапи комерційного трансферу інновацій:

0 етап – запатентування та продаж промислової інноваційної продукції (дифузія інновацій);

1 етап – пряме інвестування;

2 етап – продаж прав власності на інновацію.

Після запатентування власник інновації зацікавлений у її матеріалізації для отримання комерційного ефекту, тобто створення промислової інноваційної продукції і її реалізації. На першому етапі власник вдається до прямого інвестування (кредитування, франчайзинг, лізинг тощо). На другому (заключному) етапі, коли попередні етапи вичерпують себе як джерела доходів, власник інновації переходить до реалізації іншим суб'єктам своїх прав власності на інновацію шляхом продажу їм охоронних документів.

Висновки. Аналізування сутності та значення трансферу інновацій, його етапів та способів показало, що трансфер інновацій в умовах активізації глобалізаційних процесів стає ефективним механізмом побудови конкурентоспроможної інноваційної економіки. Для вітчизняної економіки це особливо важливо, так як трансфер інновацій може стати дієвим інструментом поліпшення управління інноваційним розвитком промисловості в умовах пом'якшення дії недосконалої конкуренції.

Література

1. Козик В.В. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: Практикум / В.В. Козик, Л.А. Панкова, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак. – К.: Вікар, 2006. – 589 с.
2. Ляшенко О.М. Комерціалізація та трансфер технологій: категорії та методи інноваційної діяльності / О.М. Ляшенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_5/8.pdf.
3. Пирожков С.І. Моделі і сценарії структурно-інноваційної перебудови економіки України / С.І. Пирожков // Інвестиційно-інноваційна стратегія розвитку національної економіки: Зб. наук. пр. / ОІЕ НАН України, відп. ред. Сухоруков А.І. – К., 2004.
4. Словарь современной экономической теории Макмиллана. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 608 с.
5. Словник української мови [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні Національної академії наук України. – Режим доступу: <http://www.inmo.org.ua/sum.html>.
6. Тоффлер Э. Шок будущего: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: ООО "Издательство АСТ", 2002. – 557 с.
7. Харин А.А. Управление инновациями / А.А. Харин, И.Л. Коленский. – М.: Высшая школа, 2003. – 253 с.
8. Чабан В.Г. Трансфер інноваційних технологій в аграрному секторі / В.Г. Чабан // Агроінком. – 2006. – №2. – С. 46-50.
9. Шапошников А.А. Трансфер технологій: определения и формы / А.А. Шапошников // Инновации. – 2005. – №1 (78), с. 57-60.